

บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์*

POLITICAL ROLES OF MONKS IN MYANMAR

พระมอญ ปุ่ปะ หองสา

Ven. Poke Pha

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

นรพัชร เสาธงทอง

Norapat Soathongtong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, ประเทศไทย

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

E-mail: shin94243@gmail.com

บทคัดย่อ

ประเทศเมียนมาร์นั้น เป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ทางการเมืองมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะการที่ประเทศมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 รัฐ และ 7 ภูมิภาค ยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพหุสังคมวัฒนธรรม โดยมีสถาบันสงฆ์เป็นสื่อกลางที่หลอมรวมพหุสังคมวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์ตั้งแต่สมัยยุคอาณานิคมจนถึงช่วงหลังของการได้รับเอกราชจากอังกฤษ และในช่วงที่มีรัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง ผลการศึกษาพบว่า 1. บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ประเทศเมียนมาร์ในยุคอาณานิคมนั้น ถือว่าเป็นบทบาทของพระสงฆ์ที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ โดยมีพระสอยาตอ อู่อุตตะมะ และพระสอยาตอ อู่วิสาระ เป็นผู้นำ 2. เมื่อประเทศเมียนมาร์ได้รับเอกราชจากอังกฤษแล้ว พระสงฆ์ก็มีบทบาททางการเมืองคือเป็นศูนย์รวมจิตใจในการเรียกร้องให้รัฐบาลกองทัพได้แก้ไขวิกฤติทางการเมือง และวิกฤติทางเศรษฐกิจ และ 3. ในช่วงรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง บทบาทของทางเมืองของพระสงฆ์ที่นำโดยคณะสงฆ์พิกซ์ชาติและศาสนาได้เรียกร้องให้รัฐบาลพลเรือน ร่างกฎหมายเพื่อพิทักษ์ชาวพุทธ การย้ายศาสนาและการสมรส บทบาทของพระสงฆ์ในยุคสมัยอาณานิคมของอังกฤษ จึงเป็นการสร้างรากฐานของเครือข่ายภาคประชาชน

* Received 7 June 2024; Revised ... December 2024; Accepted 20 December 2024

เพื่อเรียกร้องเอกราช ซึ่งจะมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นในสมัยที่ประเทศเมียนมาร์ได้รับเอกราช โดยพระสงฆ์ในยุคที่สองนี้จะผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชนในการรับมือกับภาวะวิกฤติ และในสมัยสุดท้ายคือยุคเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย พระสงฆ์ในยุคนี้จะเป็นผู้นำในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเคียงคู่กับประชาชน

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์, พระสอยาตอ อยู่ วิสาระ, สอยาตอ อยู่ อุตะมะ

Abstract

Myanmar is a country with a long political history, especially the fact that the country is divided into 7 states and 7 regions, which further reflects the multicultural society, with the Buddhist institution as a medium that unites multicultural society. This academic article The objective is to study the political role of monks in Myanmar since the colonial era. Until the latter period of gaining independence from England. and during the period when there was an elected government The results of the study found that: 1. The political role of monks in Myanmar during the colonial era It is considered the role of the monks who came out in the political movement to British imperialism. with Phra Sayato U Uttama and Phra Sayato U Visara as leaders. 2. When Myanmar gained independence from England. Monks also play a role in politics. It is the center of spirit in calling on the military government to resolve the political crisis. and economic crisis. And, 3. During the period of the elected government The political role of the monks led by the National and Religious Protection Sangha has called for the civil government. Draft law to protect Buddhists, religious transfers and marriage. The role of monks during the British colonial era was to create the foundation of a civil society network to demand independence, which would become more concrete when Myanmar gained independence. Monks in this second era would be the spiritual leaders of the people in dealing with the crisis. In the final era, during the transition to democracy, monks in this era would be leaders in political movements alongside the people.

Keywords: The role of monks, Phra Sayato U Visara, Phra Sayato U Uttama

บทนำ

พระสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์มีบทบาทสำคัญทางการเมืองมาตั้งแต่ช่วงล่าอาณานิคมของ อังกฤษเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นบทบาททางการเมืองโดยตรง บทบาททางสังคม และวัฒนธรรม เมื่อบ้านเมืองพบกับภัยอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นพระสงฆ์ก็ได้เข้าไปช่วยเหลือ ซึ่งพระสงฆ์จะมีบทบาทสำคัญทางการเมืองแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา (กลองซุง, 2556) ดังเช่นสมัยประเทศเมียนมาร์ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ สยาดอ อู๋ อุตตะมะ ซึ่งเป็นพระสงฆ์ ชาวยะไข่ เป็นผู้นำในการต่อสู้เพื่อกู้เอกราชจากอังกฤษ และเป็นพระสงฆ์รูปแรกที่เคลื่อนไหวทางการเมืองในการต่อต้านรัฐบาลอังกฤษ แล้วถูกตัดสินคดีทางการเมืองต้องจำคุกถึงสามครั้ง นับเป็นพระสงฆ์รูปแรกของประเทศเมียนมาร์ที่ถูกจำคุกในประวัติศาสตร์การเมือง โดยบทบาททางการเมืองของสยาดอ อู๋ อุตตะมะ นั้นเป็นกลยุทธ์การปลุกการตื่นรู้ให้ประชาชนชาวพุทธ ตื่นตัวในทางการเมือง และการลุกขึ้นต่อสู้เพื่อเอกราชจากอังกฤษ ส่งผลต่อการเกิดขึ้นของคณะ สงฆ์สังฆสมาคมคิทัวะประเทศในเวลาต่อมา และการเกิดขึ้นของกลุ่มพระหนุ่มนักเทศน์เพื่อสื่อสารทางการเมือง หรือเทศนาปลุกปั่นการตื่นรู้ซึ่งได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจ 4 ในการแก้ไขปัญหาความทุกข์ชาวพุทธศาสนิกชน แก้ไขความทุกข์ยากของกลุ่มชาวนา ตลอดจนมีอิทธิพลทางความคิดต่อกลุ่มนักศึกษาที่เรียกร้องเอกราชจากอังกฤษในเวลาต่อมาคือ นายพลอองซาน และ อู๋นุ เป็นต้น (เม้นเซยา, 2560) ในช่วงเวลาดังกล่าวบทบาทของพระสงฆ์ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเมืองของประเทศ และเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ออกมาเรียกร้องสิทธิ และการคุ้มครองทางวัฒนธรรมจากการถูกรุกรานโดยชาติตะวันตก

หลังจากประเทศเมียนมาร์ได้ประกาศเอกราชจากอังกฤษแล้ว พระสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์ก็ยังมีความสำคัญทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง กรณีพระสงฆ์และนักศึกษาแย่งศพ เลขาธิการสหประชาชาติ อู๋ ตะ จากรัฐบาล พลเอก เนวิน เมื่อเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2517 สยาดอ อู๋ สีลาจารย์ เป็นผู้นำทางพระสงฆ์ ที่เคลื่อนไหวทางการเมืองโดยการปราศรัยบนเวทีในมหาวิทยาลัยอย่างกุ่ม เรื่องเปรียบเทียบราคาสินค้าดอลลาร์สหรัฐ ระหว่างสมัยรัฐบาลรัฐสภา อู๋นุ กับรัฐบาลพรรคสังคมนิยมนำโดยพลเอก เนวิน มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง (กลองซุง, 2556) นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาททางการเมืองที่สำคัญ ในปี พ.ศ. 2531 ในการเป็นแกนนำทางการเมืองต่อต้านรัฐบาลทหารภายใต้การนำของนายพล เนวิน ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ไม่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 ส่งผลให้เกิดการปะทะกับทหาร มีการนองเลือดและมีผู้เสียชีวิตนับพันคน สุดท้ายพลเอก เนวิน ต้องลงจากตำแหน่งประธานาธิบดี จนนานาชาติดึงดันมาให้ความสนใจและจับตามองบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในพม่ามากขึ้น (กลองซุง, 2556) นับตั้งแต่เหตุการณ์กรณีชาวยะไข่กับชาวเบงกาลี ที่

เกิดขึ้นในรัฐยะไข่เมื่อเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2555 นับแต่นั้นเป็นต้นมา พระวีระทูตกลับมาสู่เส้นทางการเมืองหรือ สื่อสารคำสอนเทศนาเรื่องปลุกระดมให้ชาวพุทธตื่นตัวในเรื่องศาสนาและความรักชาติทันที โดยผ่านช่องทางสื่อโซเชียลมีเดีย การเคลื่อนไหวทางการเมืองของพระวีระทูตส่งผลถึงการเกิดขึ้นกลุ่ม “969” หรือกลุ่มสนับสนุนชาวพุทธ และองค์กรพิทักษ์ชาติและศาสนา หรือ “มะปะตะ” ตลอดจนรัฐบาลประธานาธิบดี นายพล เต็ง เส่ง ต้องร่างพระราชบัญญัติเพื่อปกป้องระหว่างชาวพุทธกับศาสนิกอื่นขึ้นมาถึง 4 ฉบับ (จอเซยาโทน, 2560) ดังนั้น พระสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์นอกจากเป็นจิตวิญญาณของชาวพุทธแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญทางการเมืองมาอย่างยาวนานในการต่อสู้เพื่อสู่การได้มาเอกราชเมียนมาร์ในอดีต และการยื่นเคียงข้างประชาชนต่อต้านรัฐบาลทหารทุกสมัย จนถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบัน

บทบาทของพระสงฆ์ในยุคสมัยอาณานิคมของอังกฤษ จึงเป็นการสร้างรากฐานของเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อเรียกร้องเอกราช ซึ่งจะมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นในสมัยที่ประเทศเมียนมาร์ได้รับเอกราช โดยพระสงฆ์ในยุคที่สองนี้จะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชนในการรับมือกับภาวะวิกฤติ และในสมัยสุดท้ายคือยุคเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย พระสงฆ์ในยุคนี้จะเป็นผู้นำในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเคียงคู่กับประชาชน ผู้เขียนซึ่งเป็นพระสงฆ์ในรัฐมอญ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ทางการเมืองจากเอกสาร ตำราและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ จึงสนใจศึกษาและนำเสนอบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์เมียนมาร์เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ดีต่อบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์ต่อไป ผลการศึกษาจะยกนำเสนอเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ประเทศเมียนมาร์ในยุคอาณานิคม

ในยุคที่ประเทศเมียนมาร์ตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษนั้น ชนชั้นนำทางการเมืองของเมียนมาร์ตกอยู่ในสภาวะที่กำลังถดถอยจากการชิงอำนาจทางการเมือง ในช่วงเวลาดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำในการเคลื่อนไหวภาคประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งผู้เขียนแบ่งประเด็นย่อยในการนำเสนอ ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนของสอยาตอ อู๋ อุตตะมะ ในยุคสุดท้ายของการเมืองการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของเมียนมาร์นั้น สถาบันและกลไกต่างๆ ของเมียนมาร์กำลังอยู่ในภาวะที่หมดพลังลงไปเป็นอย่างมาก ส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาการเมืองภายในของตนเองและส่วนที่สองมาจากภัยรุกรานจากโลกตะวันตก ซึ่งทางกลไกการเมืองของเมียนมาร์ยังปรับตัวเพื่อรับมือกับภัยรุกรานในรูปแบบหลังนี้ไม่ทัน (นรพัชร เสาวทอง, 2558) หลังจากพระเจ้าทีปอกษัตริย์องค์สุดท้ายของเมียนมาร์ต้องลงจากบัลลังก์ถูกยึดโดยอังกฤษแล้ว ผู้ริเริ่มต่อสู้เพื่อเอากลับขึ้นเอกราชใหม่อีกครั้งนั้นคือ พระสงฆ์ พระสงฆ์ใน

ฐานะเป็นผู้นำของประชาชนได้รวบรวมกำลังชาวไร่ชาวนา และผู้กล้าหาญทั้งหลายมารวมตัวกันต่อต้านอังกฤษทันที (กลองซุง, 2556) ด้วยรากฐานทางวัฒนธรรมที่มีความแข็งแกร่งของประเทศเมียนมาร์อันมีมิติที่ผูกพันกับหลักการทางศาสนาอย่างยาวนาน แม้ว่าในส่วนของมิติทางการเมืองและมิติทางเศรษฐกิจนั้นจะด้อยกว่ากำลังลงไปมากในช่วงยุคอาณานิคม แต่มิติทางวัฒนธรรมนั้นยังคงมีพลัง นอกจากนี้แรงกดดันจากรัฐมหาอำนาจในซีกโลกตะวันตกยังเป็นแรงกระตุ้นที่ปลุกให้พลังทางวัฒนธรรมที่เคยสงบนิ่งหันกลับมาเคลื่อนไหว (นรพัชร เสาธงทอง, 2558) บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์เมียนมาร์ในยุคอาณานิคมของอังกฤษเริ่มต้นจากหลวงพ่ อู่อุตตะมะ พระสงฆ์ชาวยะไข่ โดยในช่วงประเทศเมียนมาร์ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ เป็นช่วงเวลา que ประชาชนตกอยู่ในความหวาดกลัวจากการกดขี่ของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ถึงแม้ว่ารัฐบาลภายใต้การควบคุมของอังกฤษจะลดทอนการแสดงออกความคิดเห็นตามสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ หลวงพ่ อู่อุตตะมะ ซึ่งเป็นพระสงฆ์ชาวยะไข่รูปแรกที่กล้าแสดงออกทางการเมือง หรือเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อต้านรัฐบาลอังกฤษ โดยการเทศนาให้ชาวนาชาวไร่ต่างจ่ายภาษีต่อรัฐบาลอังกฤษ แต่การกระทำดังกล่าวของท่านก็ถูกลงโทษด้วยการตัดสินคดีทางการเมืองและต้องโทษจำคุกถึงสามครั้ง นับเป็นพระสงฆ์ที่อยู่ในสถานะของพระนักโทษรูปแรกในประเทศเมียนมาร์ ในการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยเอกราชจากอังกฤษของหลวงพ่ อู่อุตตะมะ นั้นเป็นกลยุทธ์การสื่อสารปลุกปั่นให้ประชาชนชาวพุทธตื่นตัวในทางการเมือง และการลุกขึ้นต่อสู้เพื่อเอกราชจากอังกฤษ ในกรณีเทศนาหาเสียงการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งพรรคการเมืองชาวเมียนมาร์ได้ชนะการเลือกตั้งถึง 46 ที่นั่ง (เม้นเซยา, 2560)

เนื่องจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองดังกล่าว ซึ่งส่งผลต่อการเกิดขึ้นของคณะสงฆ์สังฆสามัคคีทั่วประเทศ และกลุ่มพระหนุ่มนักเทศน์เพื่อสื่อสารทางการเมือง หรือเทศนาปลุกการตื่นรู้ซึ่งประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจ 4 ในการแก้ไขปัญหาความทุกข์ชาวพุทธศาสนิกชน กลุ่มชาวนา และตลอดจนกลุ่มนักศึกษาที่เป็นผู้นำในการกู้เอกราชจากอังกฤษในเวลาต่อมา คือ นายพลองซาน และ อู่นู เป็นต้น (เม้นเซยา, 2560) ในประเด็นดังกล่าวข้างต้นนี้ ชี้ให้เห็นถึงพลังทางวัฒนธรรมของชาวเมียนมาร์ ที่แม้ว่าจะเป็นพหุสังคมและมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ แต่สามารถรวมตัวกันได้ในภาวะที่ถูกกดดันจากชาติตะวันตก โดยมีพลังทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งคอยสนับสนุนและดำเนินการผ่านสถาบันทางศาสนา ซึ่งยังคงมีอิทธิพลสูงอยู่มากในประเทศเมียนมาร์จนถึงยุคปัจจุบัน

2. การต่อสู้ทางการเมืองของสอयाดอ อู่วิสาระ พลังประชาชนที่มีความเข้มแข็งภายใต้วัฒนธรรมแบบจารีตและยังอิงกับหลักการทางศาสนานั้น ถูกสื่อออกมาโดยการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในเมียนมาร์ ยิ่งพื้นฐานของการมีประชากรที่หลากหลายทางเชื้อชาติและความเป็นพหุสังคมสูง กลับยิ่งทำให้พลังของประชาชนในเมียนมาร์และบทบาทของพระสงฆ์เข้มแข็ง

นอกจากนี้การทำงานอย่างผสมผสานกลมกลืนอย่างสอดคล้องระหว่างกลุ่มประชากรหลายช่วงอายุ ยิ่งทำให้โลกเหล่านี้เปี่ยมไปด้วยพลัง (นรพัชร เสาธงทอง, 2558) ผู้เขียนพบว่าตัวอย่างของกรณีข้างต้นนั้น เห็นได้จากการที่บรรดาศิษยานุศิษย์ของ หลวงพ่อ อุ อุตตมะ ซึ่งเป็นพระหนุ่มนักเทศน์ผู้มีจิตใจกล้าหาญ อุ วิสาระ ซึ่งเป็นศิษย์มือขวาคนสนิทได้ใกล้ชิดกับหลวงพ่อ อุ อุตตมะอยู่เสมอ และเป็นพระนักสื่อสารทางการเมืองต่อสู้ร่วมสมัยเพื่อกู้เอกราชจากอังกฤษด้วยกัน อุ วิสาระ วิศวภชวิจารณ์รัฐบาลอังกฤษว่า “ไม่กลัวรัฐบาลมัจฉา” ในการประชุมคณะผู้รักชาติที่จัดขึ้น (เมนปัญญะ, 2560)

ซึ่งผู้เขียนพบข้อมูลว่าหลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาลได้บุกเข้ามาจับที่วัด ซึ่งขณะอยู่ในเรือนจำกลางในเมืองย่างกุ้ง พระอาจารย์ได้ร้องขอสิทธิของพระสงฆ์เพื่อที่จะครองจีวรและถือศีลอุโบสถ แต่ฝ่ายเจ้าหน้าที่กลับไม่อนุญาตให้ครองจีวรและถือศีลอุโบสถ เพราะเหตุนี้ อุ วิสาระ จึงประท้วงอดอาหารเป็นเวลานานถึง 166 วัน ท่านซึ่งสื่อสารถึงความกล้าหาญ ความรักชาติ และศาสนาไม่ยอมแพ้รัฐบาลที่มีความโหดร้าย ในที่สุดท่านต้องสละสังขารมรณะภาพในเรือนจำ (เมนปัญญะ, 2560) ในประเด็นข้างต้นนี้ ชี้ให้เห็นถึงการต่อสู้โดยใช้หลักศาสนาเป็นแนวทางสำคัญในการเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานทางประชาธิปไตย แม้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น “หลักอหิงสา” ของท่านมหาตมะคานธีกำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายก็ตาม แต่ผู้เขียนมองว่าแม้วิถีปฏิบัติของหลวงพ่อ อุ อุตตมะ ในการต่อต้านรัฐบาลของประเทศอังกฤษในเมียนมาจะมีความคล้ายคลึงกันกับการต่อต้านรัฐบาลของอังกฤษในอินเดียก็ตาม แต่หลักคิดขั้นพื้นฐานยังมีความแตกต่างกันอยู่พอสมควร เนื่องด้วยหลวงพ่อ อุ อุตตมะ ใช้สัมมาทิฐิเป็นแนวทางหลักในการต่อสู้ทางการเมือง สอนให้ประชาชนเข้าใจและยกระดับจิตใจ เพื่อใช้สัมมาทิฐิในการสร้างการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณของประชาชน ไม่เน้นการต่อต้านในเชิงรูปแบบ แต่ใช้การจัดวางวิธีคิดที่ถูกต้องให้แก่ประชาชน พร้อมกันนั้นยังคงสั่งสอนประชาชนให้มีสัมมาทิฐิในการครองตนอยู่ตลอดเวลา ทำให้รูปแบบของการต่อต้านรัฐบาลนั้นแม้มีความคล้ายกันเชิงรูปแบบกับอินเดีย แต่ฐานคิดในการต่อสู้ที่วางอยู่บนหลักการของพุทธศาสนาทำการเรียกร้องเพื่อปกป้องวัฒนธรรมและพิทักษ์ประโยชน์สาธารณะเพียงบางเรื่อง มิได้ต่อต้านทุกนโยบายดังเช่นในประเทศอื่น ทำให้มีความแตกต่างกันในเรื่องของวิธีคิดและจุดมุ่งหมาย

บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์ช่วงหลังได้รับเอกราชจากอังกฤษ

ในช่วงหลังได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษ ประเทศเมียนมาร์เองก็ยังคงอยู่ในสถานะที่ไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองเท่าใดนัก อีกทั้งระบบเศรษฐกิจก็ยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของอังกฤษ ก็ยังถูกผูกขาดจากนายทุน ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในหลายด้าน ท่ามกลางสถานะวิกฤติ

ดังกล่าวพระสงฆ์เองก็มีบทบาทในการพัฒนาการเมืองซึ่งผู้เขียนได้สรุปประเด็นในการนำเสนอ ดังนี้

1. บทบาทของพระสงฆ์เมียนมาร์ในสภาวะวิกฤติ หลังจากประเทศเมียนมาร์ได้ประกาศเอกราชจากอังกฤษแล้ว พระสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์ก็ยังมีบทบาททางการเมืองมาอย่างต่อเนื่อง เช่นในกรณีพระสงฆ์และนักศึกษาแย่งศพละขาริการสหประชาชาติ อุตะ (อุถัน) จากรัฐบาลของพลเอก เนวิน เมื่อเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2517 หลวงพ่อ อุ สีสลาจารย์ เป็นผู้นำทางพระสงฆ์ สื่อสารทางการเมืองโดยการปราศรัยบนเวทีในมหาวิทยาลัยอย่างกุ่ม เรื่องเปรียบเทียบราคาเงินตราดอลลาร์สหรัฐในสมัยรัฐบาล อุณู กับรัฐบาลพรรคสังคมนิยมของนายพล เนวิน (กลองซุง, 2556) นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาททางการเมืองที่สำคัญ ในปี พ.ศ. 2531 ในการเป็นแกนนำสื่อสารทางการเมืองต่อต้านรัฐบาลทหารภายใต้การนำของนายพล เนวิน ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ไม่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่งผลให้เกิดการปะทะกันระหว่างประชาชนกับทหาร มีการนองเลือดและมีผู้เสียชีวิตนับพันคน สุดท้ายพลเอก เนวิน ต้องลงจากตำแหน่ง जनนานาชาติต้องหันมาให้ความสนใจและจับตามองบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในเมียนมาร์มากขึ้น พระสงฆ์ยังคงเป็นผู้นำหลักทางจิตวิญญาณของชาวเมียนมาทั้งในการดำรงชีวิตและการเมือง ในประเด็นเดียวกันนี้ผู้เขียนพบข้อมูลในอีกแง่มุมหนึ่งว่า รัฐบาลภายใต้การนำของอุณูที่พยายามใช้หลักประชาธิปไตยและตลาดเสรี ตามแบบอย่างของประเทศในซีกโลกตะวันตกกลับไม่สามารถทำให้เศรษฐกิจของเมียนมาร์ดีขึ้นได้ ส่วนหนึ่งเพราะนายทุนจากต่างชาติอาศัยกลไกของตลาดเสรี เข้ามาลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรของประเทศเมียนมาร์ ส่งผลให้ผลกำไรส่วนใหญ่ตกไปอยู่ในมือของนายทุนต่างชาติ ปัญหาที่เกิดขึ้นน่าจะมาจากการใช้นโยบายทางเศรษฐกิจที่ผิดพลาดโดยเฉพาะการกำหนดราคากลางสินค้า (นรพัชร เสาธงทอง, 2558) ดังนั้นความพยายามของรัฐบาลทหารในยุคเอกราชจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจขึ้นภายในประเทศ จนนำไปสู่การชุมนุมประท้วงในเวลาต่อมา ซึ่งพระสงฆ์ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการเคลื่อนไหวภาคประชาชนและนำพาประชาชนให้พ้นจากวิกฤติทางการเมืองและเศรษฐกิจได้

2. บทบาทของพระสงฆ์เมียนมาร์ในเหตุการณ์วิกฤติน้ำมัน จนถึงการเดินทางประท้วงนำโดยพระสงฆ์ครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ ที่เรียกกันว่าการประท้วงผ้าเหลือง เมื่อปี พ.ศ. 2550 เนื่องจากการเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ปัญหาค่าครองชีพจากการปรับราคาน้ำมันเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัวผิดปกติ พระสงฆ์ได้ประกาศ “ปัตตนิคฺชนกรรม” หรือการคว่ำบาตร ไม่รับบิณฑบาตจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลทหารเมียนมาร์และครอบครัว และทั้งเรียกร้องให้ทางรัฐบาลทหารเมียนมาร์ขอมาคณะสงฆ์อย่างเป็นทางการภายในวันที่ 17 กันยายน พ.ศ.2550 แต่ไม่ได้รับการตอบกลับจากฝ่ายรัฐบาลใดๆ ทั้งสิ้น พระสงฆ์จึงเริ่มเข้าร่วมการเดินทาง

ประท้วงกับประชาชน ตั้งแต่วันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2550 มีพระสงฆ์เข้าร่วมประท้วงหลายหมื่นคน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2550) โดยเฉพาะประเทศเมียนมาร์นั้นเป็นประเทศที่อุดมด้วยทรัพยากรบนดินและทรัพยากรใต้ดินเป็นอย่างมาก มีการค้นพบน้ำมันจำนวนมหาศาลและประชาชนสามารถใช้เทคโนโลยีท้องถิ่นในการนำน้ำมันดิบมาใช้ประโยชน์เป็นเวลานานแล้ว นอกจากนี้ยังมีการค้นพบสายแร่ทองคำและทรัพยากรในรูปแบบของรัตนชาติอีกจำนวนมาก แต่ทรัพยากรยังคงอยู่ในมือของชนชั้นนำทางการเมือง (นรพัชร เสาธงทอง, 2558) จากข้อความดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้เขียนสรุปได้ว่าการกระจายทรัพยากรของประเทศเมียนมาร์ยังกระจุกตัวอยู่ในมือของชนชั้นนำและนายทุนต่างชาติ การเน้นผลประโยชน์ของกลุ่มทุนมากจนเกินไปจนทำให้ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้นอย่างผิดปกติหลายครั้ง จึงเท่ากับว่าเป็นการผลักภาระให้แก่ประชาชน จึงทำให้พระสงฆ์ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง

ภาพการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์เมียนมาร์ จาก www.bbc.com/burmese (14-3-2023)

3. บทบาทพระสงฆ์ในการรับมือภัยพิบัติ เมื่อปี พ.ศ. 2552 ประเทศเมียนมาร์ได้ประสบภัยอันตรายจากพายุอย่างหนักหน่วง ซึ่งประชาชนผู้ประสบภัยเสียชีวิตหลายหมื่นคน และบ้านเรือนเสียหายไปเป็นจำนวนมาก ในช่วงนั้นไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์เกจิชื่อดังหรือคณะสงฆ์ทั่วประเทศต่างก็ระดมกำลังไปให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ลี้ภัย นอกจากนั้นในทางการศึกษาพระสงฆ์ในเมียนมาร์ได้เปิดการเรียนการสอนอย่างหลากหลายรูปแบบ ทั้งการสอนภาษาบาลีแก่พระสงฆ์สามเณร การสอนภาษาอังกฤษแก่เยาวชน การเปิดโรงเรียนสอนให้การศึกษาแก่เด็กฟรี การสอนศีลธรรมและวัฒนธรรมภาคฤดูร้อน และการสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นต้น (กลองซุง, 2556) และวัดในประเทศเมียนมาถือเป็นศูนย์รวมของชุมชน ชนชั้นนำในเมียนมาเองก็ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากวัด โดยเฉพาะการสั่งสอนศีลธรรมและการถ่ายทอดรูปแบบของจารีตวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง พระเถระชั้นผู้ใหญ่ในประเทศเมียนมาจึงมีลูกศิษย์เป็นจำนวนมากซึ่งมีทั้งประชาชนทั่วไปและชนชั้นนำทางการเมือง (นรพัชร เสาธงทอง, 2558) เห็นได้ว่าพระสงฆ์มีการปรับบทบาทของตนเองอยู่หลายกรณี เพื่อรักษาโครงสร้างของ

สังคมให้อยู่ในสภาวะสมดุลอยู่เสมอ บทบาทของสงฆ์ในเมียนมาร์จึงมีมิติของการช่วยแก้ไข ปัญหาทางโลกมากกว่าการวางอุเบกขาทางโลกแล้วมุ่งทางธรรมเพียงอย่างเดียว

บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์ช่วงรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

1. ช่วงรัฐบาล พลเอก เต็งเส่ง พระสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์ที่มีบทบาททางการเมือง และมีความสำคัญต่อสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงนี้ก็คือ พระวິระทู หรือ ภัตตันตะวิจิตตภิกขุ ซึ่งพระสงฆ์ผู้รักชาติและมีความห่วงใยต่อพระพุทธศาสนาอย่างสูง และผู้ที่มีบทบาททาง คณะสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำคณะสงฆ์ “มะปะตะ” เขตมันตะเหล่ประเทศเมียนมาร์ ท่านแสดง ความคิดเห็นทางสังคมและการเมือง โดยเฉพาะการต่อสู้เรื่องศาสนาอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งเป็น พระสงฆ์ที่มีฝีปากกล้าในการต่อสู้ต่อต้านปัญหาชาวมุสลิมในประเทศเมียนมาร์มาอย่างต่อเนื่อง จนถึงเรื่องปัญหาชาวเบงกาลี หรือโรฮิงจาในรัฐยะไข่ ประเทศเมียนมาร์ ดังนั้น ในปี พ.ศ.2556 นิตยสารไทม์ (Time Magazine) จึงเผยแพร่บทความ และขึ้นปกด้วยภาพของพระวິระทูพร้อม ระบุว่า พระวິระทูเป็นผู้สร้างความหวาดกลัว และเป็นที่มาของเหตุจลาจลที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ จึงตั้งฉายาท่านว่า พระสงฆ์ผู้ก่อการร้าย และซึ่งทางรัฐสภาของอเมริกาก็เดือนจับตาเฝ้าระวัง เนื่องจากเป็นพระสงฆ์สร้างปัญหาทางศาสนาและการเมืองภายในประเทศเมียนมาร์ (จอเซยาโทน, 2560) ต่อมาพระวິระทู ซึ่งถูกกล่าวหาจากกลุ่มข่าวสารต่าง ๆ ว่าเป็นพระผู้ก่อการร้าย ทำลาย ชื่อเสียงและจนถึงการวางระเบิดลอบสังหาร ในขณะที่กำลังแสดงธรรมเทศนาอยู่ที่เมือง มันตะเหล่ และเมืองย่างกุ้งหลายครั้ง (Burmese, 2556) สะท้อนให้เห็นถึงพลังทางสังคมและ บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์เมียนมาร์ ที่ส่งผลกระทบต่ออำนาจทางการเมือง ระดับประเทศและระดับโลกโดยตรง

ภาพจาก www.bbc.com/burmese (28-7-2019) ภาพจาก www.mizzimaburmese.com (21-9-2015)

หลังจากเหตุการณ์กรณีชาวยะไข่กับชาวเบงกาลี ที่เกิดขึ้นในรัฐยะไข่เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2555 นับแต่นั้นเป็นต้นมา พระวິระทูกลับมาเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือเผยแพร่คำ

สอนเทศนาเรื่องปลุกกระดมให้ชาวพุทธตื่นตัวในเรื่องศาสนาและความรักชาติทันที โดยผ่านช่องทางสื่อโซเชียลมีเดีย เนื่องจากบทบาทการเคลื่อนไหวทางการเมืองของพระวິระพูส่งผลถึงการเกิดขึ้นกลุ่ม “969” หรือกลุ่มสนับสนุนชาวพุทธ และองค์กรพิทักษ์เชื้อชาติและศาสนา หรือ “มะปะตะ” ซึ่งพระวິระพูและคณะสงฆ์ “มะปะตะ” ได้รณรงค์เคลื่อนไหวทางการเมืองหรือเทศนาปลุกกระดมให้ชาวพุทธตื่นตัวทางชาตินิยมและได้ร่วมกันลงนาม 1.3 ล้านรายชื่อ เพื่อยื่นร่างพระราชบัญญัติต่อรัฐสภา ทำให้รัฐบาลของ นายพล เต็ง เส่ง ต้องร่างพระราชบัญญัติ ถึง 4 ฉบับ คือ (1) กฎหมายว่าด้วยการดำเนินการตามระบบคู่สมรสคนเดียว (2) กฎหมายว่าด้วยการสมรสพิเศษของสตรีพุทธชาวเมียนมาร์ (3) กฎหมายว่าด้วยการเปลี่ยนศาสนา และ(4) กฎหมายว่าด้วยการดูแลสุขภาพว่าด้วยการควบคุมการเติมโตของประชากร ซึ่งทำให้กลุ่มพรรคฝ่ายค้านในต้นนั้นโดยเฉพาะ เอ็น แอล ดี และกลุ่มภาคประชาชนไม่พอใจอย่างมาก (จอเซยา โทน, 2560) กรณีพระวິระพู และคณะสงฆ์ “มะปะตะ” ซึ่งมีการเคลื่อนไหวโดยการแสดงธรรมเทศนา การเดินขบวนประท้วง และการปราศรัยต่อต้านประณามตัวแทนสหประชาชาติบนเวที โดยใช้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพต่อสมณภาพของพระสงฆ์ ในเรื่องปัญหาชาวเบงกาลีหรือโรฮิงจาในรัฐยะไข่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงประชาสัมพันธ์ได้ยื่นหนังสือต่อคณะสงฆ์มหาเถรสมาคมของเมียนมาร์ให้มหาเถรสมาคมตรวจสอบข้อกล่าวหาดังกล่าว พระสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์จึงเป็นตัวแทนของประชาชนในการต่อสู้ทางการเมืองและเรียกร้องสิทธิ ตลอดจนเป็นเสมือนกระบอกเสียงที่สะท้อนแรงแม้ทางการเมืองในมิติตัวแทนของประชาชนให้สาธารณชนทราบถึงเหตุการณ์และข้อเท็จจริงทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้ความสลับซับซ้อนของกลไกการแสวงหาอำนาจในกลุ่มประเทศที่อยู่ในโลกที่สาม

2. ช่วงรัฐบาล นางอองซาน ซูจี หลังจากรัฐบาลพลเอก เต็ง เส่ง หมดวาระการปกครองแล้วได้มีการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 โดยพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD) นำโดยนาง ออง ซาน ซู จี ได้ชัยชนะการเลือกตั้งทั้งหมด 880 ที่นั่ง หรือร้อยละ 77.3 จากทั้งหมด 1,139 ที่นั่งในรัฐสภาและสภาท้องถิ่น ตามการระบุของคณะกรรมการการเลือกตั้งสหภาพเมียนมาร์ ในวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 รัฐบาล นาง ออง ซาน ซู จี ได้เข้ามารับตำแหน่งทางการเมืองปกครองประเทศเป็นครั้งแรก (mgronline, 2558) ในสมัยรัฐบาล นาง อองซาน ซู จี ตั้งแต่ พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา บทบาทคณะสงฆ์ที่เคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีอิทธิพลมากในวงการพระสงฆ์เมียนมาร์ เช่น คณะสงฆ์ “มะปะตะ” และพระวິระพู ถึงแม้ว่าถูกจับตามองจากกระทรวงศาสนาและวัฒนธรรมยังใกล้ชิด ซึ่งในช่วงต้นรัฐบาล เอ็น แอล ดี รับตำแหน่งใหม่ ๆ คณะสงฆ์ “มะปะตะ” ก็พยายามขยายบทบาททางการเมืองถึงต่างประเทศซึ่งเป็นชาวพุทธส่วนใหญ่ก็คือทั้งไทยและศรีลังกา เมื่อ “องค์การยูวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก” ของประเทศไทย มอบรางวัล “ผู้นำพุทธศาสนิกชนดีเด่น” (World Buddhist Outstanding Leader) ให้แก่ 40 องค์การ/พระสงฆ์/ฆราวาสทั่วโลก โดย 1 ใน

องค์กรที่ได้รับรางวัล คือ “มะปะตะ (Ma Ba Tha)” ผู้ที่เดินทางมารับรางวัลซึ่งจัดพิธีมอบกันที่ วัดพระธรรมกาย เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2559 ที่ผ่านมานอกจากจะมี “พระภิกษุทันตะ ติโลกาภิวงสา” ประธานมะปะตะ กับ “พระโตปะกะ” ประธานคณะกรรมการกลางของมะปะตะ ยังมี “พระวีระทู” แกนนำคนดังขององค์กรจัดตั้งของสงฆ์เมียนมาร์แห่งนี้ร่วมอยู่ด้วยจนเป็นข่าวไปทั่วโลก (Matichon, 2559)

รัฐบาลเอ็น แอล ดี รอจจะการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคณะสงฆ์ “มะปะตะ” อย่างต่อเนื่อง เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2560 คณะสงฆ์สังฆมหานายกะ หรือ มะหะนะ เมียนมาร์ ได้ออกคำสั่งห้ามพระวีระทูเทศนา ซึ่งคณะสงฆ์สังฆมหานายกะหรือ “มะหะนะ” ซึ่งมีการประชุมร่วม 47 รูป ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ได้ออกคำสั่งให้ยกเลิกการเคลื่อนไหวและกิจกรรมของคณะสงฆ์พิทักษ์ชาติและศาสนา หรือ “มะปะตะ” ที่ไม่เป็นการภายใน 60 วัน ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุหรือฆราวาสก็ตาม มอบอำนาจให้กระทรวงมหาดไทยเมียนมาร์ดำเนินการต่อไป จึงทำให้เกิดการไม่ลงรอยระหว่างคณะสงฆ์มะปะตะกับรัฐบาลเอ็นแอลดีขององซาน ซูจี และขยายวงกว้างขึ้นตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา (Burmese, 2556) เนื่องจากพันกำหนดการห้ามเทศนาจากคณะสงฆ์สังฆมหานายกะเมียนมาร์แล้ว พระวีระทูก็ได้กลับมาสื่อสารและเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกครั้ง และได้กล่าวปราศรัยในการชุมนุมสนับสนุนกองทัพหลายครั้ง และยังปราศรัยโจมตีรัฐบาลของนางองซาน ซูจี ว่าคอร์รัปชัน และวิจารณ์รัฐบาลว่าพยายามแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อลดอำนาจของกองทัพ (ไทยโพสต์, 2564) จนกระทั่งรัฐบาลได้ออกหมายจับด้วยข้อกล่าวหาที่ว่าด้วยความพยายามชักนำให้เกิดความเกลียดชัง หรือหมิ่นประมาท หรือยุยงปลุกปั่นให้เป็นศัตรูกับรัฐบาล

3. ช่วงรัฐบาล พลเอก มินอ่องหล่าย ควบคุมอำนาจการปกครอง การรัฐประหารในเมียนมา เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2564 คณะรัฐประหารอ้างว่า เนื่องจากรัฐบาล เอ็น แอล ดี ทุจริตการเลือกตั้งเพราะรัฐบาล นางองซาน ซูจี ต้องการครองอำนาจโดยทางลัดที่ไม่เป็นธรรม และการประณิประยอมที่ไม่ลงรอยกันระหว่างผู้แทนพรรคเอ็นแอลดีกับกองทัพล้มเหลว กองทัพจึงมีความจำเป็นต้องใช้กลไกรัฐธรรมนูญในการเข้ามาควบคุมอำนาจการปกครองประเทศในที่สุด (POKE PHA (พระมอญ-ปุ๊ปพะหงสา), 2565) แต่การต่อสู้กับรัฐบาลทหารขององซานซูจีในครั้งนี้นั้น แตกต่างจากการต่อสู้ในครั้งก่อนอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่นาง องซาน ซูจี ละทิ้งผู้นำรัฐที่เคยเป็นพันธมิตรทางการเมืองและเคยร่วมต่อสู้กับรัฐบาลทหารมาอย่างยาวนาน แต่นาง องซาน ซูจี ก็ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกซึ่งก็คือสหรัฐอเมริกาเข้ามาแสดงบทบาทแทนที่ ส่งผลให้เกิดวิกฤติทางการเมืองอย่างเลี่ยงไม่ได้ (นรพัชร เสาธงทอง, 2565) ซึ่งสาเหตุการรัฐประหารในเมียนมาร์ครั้งนี้มีหลากหลายปัจจัยด้วยกัน ปัจจัยแรก คือ รัฐบาลเอ็น แอล ดี กับกองทัพ และพรรค (USDP) เริ่มต้นจากการยกเลิกใช้กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศที่ใช้อยู่ในสมัยรัฐบาลพลเอก เต่ง เสง และรัฐบาล

ทหารเมียนมา นอกจากนั้นการแก้รัฐธรรมนูญเกี่ยวกับมาตรา (59) จ. ซึ่งมาตรานี้ พรอคเอ็น แอลดีเห็นว่าเป็นมาตราที่กัไว้เพื่อไม่ให้นาง อองซาน ซูจี เป็นประธานาธิบดีเป็นต้น (POKE PHA (พระมอญ-บุปผะหงสา), 2565) เนื่องจากวิกฤตปัญหาการเลือกตั้งในครั้งนี้ เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐบาล เอ็นแอลดี กับกองทัพรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะเหตุนี้ เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2564 โดยคณะสงฆ์สังฆมหายกะของเมียนมาร์ ซึ่งเมตดาออกหนังสือ ประกาศให้คณะผู้เกี่ยวข้องในเหตุการณ์หาทางออกแก้ไขปัญหาด้วยสันติภาพโดยวิธีการ ประนีประนอม เพื่อไม่ให้ปัญหาลุกลามบานปลายไป ซึ่งการออกหนังสือประกาศของคณะสงฆ์สังฆมหายกะในครั้งนี้เกิดความล้มเหลวไม่ประสบผลสำเร็จ การรัฐประหารในเมียนมาร์ครั้งนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ทั้งข้าราชการครูและแพทย์ออกมาเดินขบวนต่อต้านทั่วประเทศ แต่พระสงฆ์กลับมีส่วนร่วมน้อยมากเมื่อเทียบกับในอดีต โดยประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาทุกครั้งที่เกิดการเดินขบวนประท้วงต่อต้านในสมัยรัฐบาลทหาร พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมเสมอและบางครั้งพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำในการเดินขบวนต่อต้านรัฐบาลทหารเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การต่อต้านรัฐบาลอังกฤษสมัยอาณานิคม การต่อต้านรัฐบาลพลเอก เนวิน เมื่อปี พ.ศ. 2531 และการต่อต้านรัฐบาลพลเอก ตาน ฉเวย เมื่อ พ.ศ.2550 เป็นต้น สาเหตุที่พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการเดินขบวนประท้วงน้อยนั้น International Crisis Group กล่าวในหนังสือประกาศด้วยหัวข้อ พระสงฆ์ที่เงียบอยู่ (A silent Sangha) มาจากสามปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยแรกรัฐบาล เอ็น แอล ดีปราบปรามคณะสงฆ์พิทักษ์ชาติและพุทธศาสนา (มะ ปะ ตะ) อย่างจริงจัง จนถึงไม่ให้ใช้ชื่อและสัญลักษณ์ของคณะสงฆ์มะปะตะ ซึ่งรัฐบาลนาง อองซาน ซู จี มองคณะ(มะปะตะ)ว่า ซึ่งเป็นคณะสงฆ์ที่มีอันตรายต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศเมียนมาร์ในอนาคต การกระทำของรัฐบาล เอ็น แอล ดีดังกล่าว ทำให้คณะสงฆ์และพระสงฆ์ส่วนใหญ่ก็มองพรอคเอ็นแอลดี ในทางลบ และทั้งเกิดความวิตกกังวลใจว่าเป็นพรรคที่ไม่ให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาหรือเป็นอันตรายต่อพระพุทธศาสนา ปัจจัยที่สอง คณะต่อต้านการรัฐประหารนั้น เปลี่ยนทิศทางการเดินขบวนประท้วงด้วยสันติภาพกลับมาเป็นการต่อต้านในการใช้อาวุธ สงครามด้วยใช้ความรุนแรง พระสงฆ์ยังยากต่อการเข้ามาเกี่ยวข้องได้ ปัจจัยที่สาม ผู้ต่อสู้ในการรัฐประหารครั้งนี้ส่วนใหญ่ซึ่งเป็นเยาวชนจากเมืองใหญ่และเป็นนักศึกษาที่มีความรู้ ผู้คนเหล่านี้ไม่ยากให้ศาสนาเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการต่อสู้ทางการเมือง และผู้มีตำแหน่งและหน้าที่ในรัฐบาลพลัดถิ่น เอ็น ยู จี (NUG) นั้น ซึ่งเป็นคนจากหลากหลายชาติและหลายศาสนา จึงทำให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมน้อย (Burmese, 2556) เป็นที่มาที่ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ยังคงไม่เคลื่อนไหวในการต่อต้านการรัฐประหารในครั้งนี้ และการที่คณะสงฆ์ยังคงวางเฉย ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านรัฐบาลทหารจึงไม่ใช่สัญญาณที่ดีต่อกลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลทหาร

เมื่อการรัฐประหารครบรอบสองปี สมาคมช่วยเหลือนักโทษการเมืองเมียนมาร์ (AAPP) รายงานว่าจนถึงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566 ซึ่งครบรอบ 2 ปีแห่งการรัฐประหาร มี

ประชาชนเสียชีวิตไปแล้ว 2,947 คน (เป็นเด็กและเยาวชนถึง 286 คน) มีคนถูกจับกุม 17,598 คน (3,787 คนได้รับการปล่อยตัวออกมาแล้ว) สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) รายงานว่าความขัดแย้งและการต่อสู้ด้วยอาวุธนับแต่นั้นเป็นต้นมา จนถึงวันที่ 5 ธันวาคม 2565 ส่งผลให้ประชาชน 1,143,000 คนต้องไร้ที่อยู่อาศัยกลายเป็นผู้อพยพภายในประเทศของตนเอง และอีก 72,000 คนหนีไปตายเอาดาบหน้าในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีชายแดนติดกันอย่าง จีน อินเดีย บังคลาเทศ และประเทศไทย (สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี, 2566) แต่ฝ่ายรัฐบาลทหารกล่าวว่า ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2564 จนถึง 25 มกราคม พ.ศ.2566 ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลได้ทำการปะทะกับรัฐบาล รวมถึง 19,444 ครั้ง ซึ่งมีข้าราชการ ผู้ใหญ่บ้าน เด็กทารก และประชาชนเสียชีวิตรวม 5,443 คน และผู้บาดเจ็บ 4,577 คน บรรดาผู้เสียชีวิตทั้งหลายเหล่านั้นมีพระสงฆ์ 70 รูป แม่ชีเสียชีวิต 2 รูป ข้าราชการครูเสียชีวิต 66 คน และข้าราชการการแพทย์เสียชีวิต 14 คน รวมแล้วเสียชีวิต 152 คน

ภาพการจัดตั้งกองกำลัง จาก www.rfa.org/burmese(17-01-2023) (Rfa, 2556)

เนื่องจากสถานการณ์บ้านเมืองที่เลวร้ายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้คน พระสงฆ์ แม่ชี ข้าราชการครู ที่มีความใกล้ชิดกับรัฐบาลทหาร หรือเป็นที่สงสัยจากกลุ่มผู้ติดอาวุธต่อต้านรัฐบาล กองกำลังพิทักษ์ประชาชน People's Defense Forces หรือ(PDF) อยู่ใต้การบังคับบัญชารัฐบาลพลัดถิ่นเมียนมาร์ (NUG) ก็ถูกสังหารไปหลายร้อยคน (Burmese, 2556) ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้ฝ่ายพระสงฆ์เกิดความวิตกกังวลต่อเหตุการณ์ดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุที่พระสงฆ์ไม่พอใจต่อกลุ่มผู้ติดอาวุธ(PDF)อย่างมาก ดังนั้น พระบางรูปเช่นพระอาจารย์วาสวะ ที่เป็นห่วงในด้านความปลอดภัยของประชาชนจนถึงต้องจัดตั้งกองกำลังในพื้นที่ตามหมู่บ้าน ที่อำเภอกะปะลู่ มณฑลสไกร์ หลายหมู่บ้าน เพื่อป้องกันความปลอดภัยของพระสงฆ์ และประชาชนในพื้นที่

ผลการวิเคราะห์

ผู้เขียนได้ทำการสรุปประเด็นเรื่องบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในประเทศเมียนมาร์ตามแต่ละยุคสมัย และจำแนกตามผู้แสดงบทบาทดังนี้

บทบาทพระสงฆ์ยุค อาณานิคม		บทบาทพระสงฆ์ยุคได้รับเอกราช จากอังกฤษ			บทบาทพระสงฆ์ยุคเปลี่ยนผ่าน		
บทบาทเครือข่ายภาค ประชาชน		บทบาทผู้นำชุมชนพื้นวิฤติ			สมัยพล เอกเต็ง เส่ง	สมัยพล เอกมิน อ่องหล่าย	สมัยอง ซาน ชูจี
สอยาตอ อยู่ อุตตะมะ	สอยาตอ อยู่ วิสาระ	วิฤติ การเมือง	วิ ก ฤ ตี น้ำมัน	ภัยพิบัติ	พระสงฆ์เป็นตัวแทน เรียกร้อง ประชาธิปไตยเคียงคู่ ประชาชน		พระสงฆ์ วางแผน ทาง การเมือง
พระสงฆ์เป็นผู้นำในการ เรียกร้องเอกราชจาก อังกฤษ		พระสงฆ์เป็นผู้นำของประชาชนในการ รับมือกับปัญหาและนำพาประชาชน ผ่านพ้นวิฤติ					

สรุป

จากดั่งที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหลายเหล่านั้น บทบาทพระสงฆ์เมียนมาร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อยามที่ประชาชนและประเทศชาติต้องเผชิญกับปัญหาและวิกฤตการณ์ต่างๆ นานา พระสงฆ์จะออกมาเป็นที่พึ่งและคอยให้ความช่วยเหลือประชาชนและประเทศชาติตลอดมา นอกจากนั้นยังชี้แนะให้ประชาชนและนำพาประเทศชาติบ้านเมืองให้พ้นจากวิกฤตการณ์หลายครั้งในประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังมีจุดยืนเคียงข้างประชาชนเสมอ โดยเฉพาะสมัยอาณานิคมของอังกฤษในการต่อต้านผู้นำอังกฤษจะสวมรองเท้าในลานเจดีย์ชเวดากองและในการกู่เอกราชของประเทศเมียนมาร์ พระสงฆ์มีบทบาททั้งเป็นผู้นำจิตวิญญาณทางศาสนา สังคมและการเมืองของชาวเมียนมาร์อย่างสูงสุด บทบาททางการเมืองและสังคมของพระสงฆ์ยังส่งผลต่อการกู่เอกราชของชาวเมียนมาร์ด้วย ซึ่งกรณีเหตุการณ์ 8 สิงหาคม ค.ศ.1988 ประเทศเมียนมาร์ เกิดวิกฤติเศรษฐกิจอันเป็นผลจากการปกครองของพลเอก เนวิน มาอย่างยาวนาน พระสงฆ์ได้เข้าร่วมกับนักศึกษาและข้าราชการเพื่อเดินขบวนประท้วงต่อต้านขับไล่รัฐบาลพลเอก เนวิน จนถึงพลเอก เนวิน ต้องลาออกจากตำแหน่ง ในสมัยรัฐบาลพลเอกอาวุโส ตาน ฉ่วย เนื่องจากรัฐบาลขึ้นราคาน้ำมันหลายเท่า ซึ่งเกิดวิกฤติน้ำมันแพงนักศึกษาออกมาเคลื่อนไหวประท้วง ฝ่ายรัฐบาลปราบปรามกลุ่มผู้ต่อต้านประท้วงด้วยความรุนแรง พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำในการออกมาเดินขบวนประท้วงทันที การเคลื่อนไหวต่อต้านราคาน้ำมันแพงในครั้งนี้ จนลุกลามไปทั่วประเทศ ผลจากการต่อสู้ของพระสงฆ์ในครั้งนี้ ฝ่ายรัฐบาลต้องจัดการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2553 โดยเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยทหารมาเป็นการปกครองแบบรัฐสภา ซึ่งมีสมาชิกมา

จากการเลือกตั้ง 75 เปอร์เซ็นต์ ในสมาชิกรัฐสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ต่อมาสมัยรัฐบาล ประธานาธิบดี พลเอก เต็ง เส่ง ซึ่งเกิดปัญหาระหว่างชายะไข่กับชาวเบงกาลีหรือโรอิงจา ช่วงนั้นเป็นช่วงพรรค เอ็นแอลดี นำโดยนางอองซาน ซูจี เป็นฝ่ายค้าน ทั้งทางพรรคฝ่ายค้าน สหประชาชาติ และประเทศตะวันตกกดดันรัฐบาลเมียนมาร์อย่างหนัก พระสงฆ์ใช้โอกาสนี้ ออกมารณรงค์รวบรวมรายชื่อของประชาชนเพื่อยื่นญัตติต่อรัฐสภา ซึ่งได้ให้รัฐสภาร่างกฎหมาย เพื่อป้องกันชาวพุทธ 4 ฉบับจนลุล่วงสำเร็จไปด้วยดี แต่สมัยรัฐบาล เอ็นแอลดี นำโดยนาง ออง ซาน ซูจี มีการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาด โดยเฉพาะการปราบปรามคณะสงฆ์พิกซ์ชาติ ภาษา และศาสนา หรือ(มะ ปะ ตะ) อย่างเอาจริงเอาจังและไม่ให้ใช้ตราและสัญลักษณ์ของคณะสงฆ์ ด้วยนั้น ทำให้เกิดความแตกร้าวระหว่างคณะสงฆ์กับรัฐบาล เอ็นแอลดี มีมากขึ้น และอีกกรณีที่สำคัญก็คือ การที่รัฐบาล เอ็นแอลดี ได้ดำเนินคดีกับพระวິระพูนัน ยิงเป็นการทำลายความเชื่อถือคณะสงฆ์ต่อพรรค เอ็น แอล ดี สูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งทำให้คณะสงฆ์เอียงไปทางกองทัพมากขึ้นด้วยเช่นกัน สุดท้ายเพราะพระสงฆ์จึงงดการสนับสนุนต่อพรรคเอ็นแอลดี ของนางอองซาน ซูจี ส่งผลให้กองทัพได้ฉวยโอกาสในช่วงที่นาง ออง ซาน ซูจี ถูกโดดเดี่ยวทางการเมืองจึงได้ทำการรัฐประหารในครั้งล่าสุด หลังจากการรัฐประหารแล้วพระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าร่วมกับการต่อต้านการรัฐประหารเพราะต้องการความเป็นกลางทางการเมือง แต่พระอาจารย์วาสะ ซึ่งเป็นผู้นำคณะสงฆ์ มะ ปะ ตะ ในเขตสะไก้ ทั้งจัดตั้งกองกำลังเพื่อป้องกันภัยอันตรายจากฝ่ายตรงข้ามกลุ่มผู้ติดอาวุธ (PDF) ต่อต้านรัฐบาล และปกป้องพื้นที่ส่วนใหญ่ในอำเภอ กะปะลู่ เขตสะไก้ สะท้อนให้เห็นว่าสถาบันพระสงฆ์เมียนมาร์ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ทางการเมืองในเมียนมาร์จะเกิดขึ้นอย่างไร อย่างเข้ามามีบทบาททางด้านศาสนา สังคม และการเมืองตลอดมา เพื่อการสร้างสันติภาพที่ดี หรือการเดินขบวนประท้วงต่อต้านรัฐบาลก็ดี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นสถาบันที่ความแข็งแกร่งโดยภายใต้ระบอบจารีตวัฒนธรรมที่เข้มแข็งในเมียนมาร์ จนทำให้อำนาจของรัฐบาลสั่นคลอนได้ เพราะฉะนั้น นักการเมืองและผู้นำทางการเมืองในเมียนมาร์ทั้งกองทัพ ผู้ถือครองอำนาจทางการเมืองอยู่นั้น ควรต้องให้ความสำคัญต่อสถาบันศาสนาและพระสงฆ์ที่มีบทบาททางการเมืองมาอย่างยาวนาน เพื่อจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารประเทศเป็นไปอย่างราบรื่น

ข้อเสนอแนะได้แก่ การใช้ฐานข้อมูลในประเทศเมียนมาร์นั้นมักจะได้รับข้อมูลจากสื่อของโลกตะวันตก ทำให้ผู้ศึกษาการเมืองในเมียนมาร์ต้องใช้ฐานข้อมูลที่ได้รับจากประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เขียนต้องใช้วิธีสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม จึงทำให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง แต่ในสภาวะวิกฤติทางการเมืองที่มีความขัดแย้งทางการเมืองและเคลื่อนตัวไปสู่ภาวะสงคราม ทำให้การเก็บข้อมูลดำเนินไปด้วยความยากลำบาก อีกทั้งการใช้ภาษาที่แตกต่างกันไปของประชาชนในแต่ละรัฐนั้น ทำให้ต้องทำการแปลและเรียบเรียงข้อมูล

อยู่บ่อยครั้ง ดังนั้นผู้ศึกษาเกี่ยวกับการเมืองในเมียนมาร์จึงควรมีเครือข่ายทางวิชาการอยู่ในพื้นที่และได้รับข้อมูลครบทุกบริบท

บรรณานุกรม

- Burmese. (2556). มะหะนะ ออกคำสั่ง ให้ยกเลิก คณะสงฆ์ มะปะตะ ที่ไม่เป็นทางการ. เรียกใช้เมื่อ 2560 พฤษภาคม 2560 จาก <https://www.bbc.com/burmese/burma-40024035>
- Matichon. (2559). เปิดปุม “แรง” “พระวีระธู” จากพม่าสู่ไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_74878
- mgronline. (2558). ผลเลือกตั้งพม่าล่าสุด พรรค “ซูจี” กวาด 77% รวม 880 ที่นั่งในสภา. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://mgronline.com/indochina/detail/9580000127107>
- POKE PHA (พระมอญ-ปุปะหองสา). (2565). การรัฐประหารในประเทศเมียนมา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12(1), 57-72.
- Rfa. (2556). ระเบิดกำลังการเทศนาของพระวีระธู บาดเจ็บ 5 คน. เรียกใช้เมื่อ 22 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.rfa.org/burmese/news/wirathu-explosives-5-injured-mdy-07222013000138.html>
- กลองซุง. (2556). พระสงฆ์กับการเมือง. อย่างกุ่ม: สำนักพิมพ์ปุงยิปซิน.
- จอเซยาโตน. (2560). คนทั้งโลกกับคนเดียว. อย่างกุ่ม: สำนักพิมพ์เลนเลน.
- ไทยโพสต์. (2564). ตำรวจเมียนมาออกหมายจับพระวีระธู. เรียกใช้เมื่อ 2564 มกราคม 2564 จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/37179>,
- นรพัชร เสาธงทอง. (2558). การเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. ใน (เอกสารประกอบการบรรยาย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- เม้นเซยา. (2560). ผู้นำที่แนะแนวทางเพื่อความเป็นอิสระ สยาดอ อู่ อุตตะมะ, พิมพ์ครั้งที่ 2. อย่างกุ่ม: สำนักพิมพ์ปัญจะกัง.
- เมนปุญญะ. (2560). ผู้รักชาติอาชาไนย อู่ วิสาระ. อย่างกุ่ม: สำนักพิมพ์เลนเลน.
- ศุณย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2550). "การปฏิวัติชาวยิว (Saffron Revolution)". เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2564 จาก <https://www.sac.or.th/exhibition/aseantimeline/2550>
- สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. (2566). สองปีรัฐประหารพม่ามีแต่ความสูญเสียและตกต่ำ. เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://plus.thairath.co.th/topic/spark/102745>